

**VALSTYBINĖ LIETUVIŲ KALBOS KOMISIJA PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMO**

**N U T A R I M A S
DĖL SANSKRITO VARDŲ IR TERMINŲ RAŠYMO**

2000 m. kovo 2 d. Nr. 1(75)
Vilnius

Valstybinė lietuvių kalbos komisija n u t a r i a patvirtinti Sanskrito vardų ir terminų rašymo taisykles (pridedama).

PIRMININKĖ

D. MIKULĖNIENĖ

PATVIRTINTA

Valstybinės lietuvių kalbos komisijos
prie Lietuvos Respublikos Seimo
2000 m. kovo 2 d. nutarimu Nr. 1 (75)

SANSKRITO VARDŲ IR TERMINŲ RAŠYMO TAISYKLĖS

1. Autentiškų formų rašymas.

- 1.1. Mokslinėje literatūroje, informaciniuose leidiniuose bei specialiuose tekstuose laikantis tarptautinės perrašos pateikiamos autentiškos sanskrito vardų (asmenvardžių, vietovardžių) formos. Greta gali būti pateikiamos ir adaptuotos vardų formos.

Sanskrito skiemenų rašmenys ir jų atitikmenys lotyniškais rašmenimis (tarptautinė perraša)

अ *a* आ *ā* इ *i* ई *ī* उ *u* ऊ *ū*

ऋ *r̥* ॠ *r̄* लृ *l̥*

ए *e* ऐ *ai* ओ *o* औ *au*

क *ka* ख *kha* ग *ga* घ *gha* ङ *ṅa*

च *ca* छ *cha* ज *ja* झ *jha* ञ *ña*

ट *ṭa* ठ *ṭha* ड *ḍa* ढ *ḍha* ण *ṇa*

त *ta* थ *tha* द *da* ध *dha* न *na*

प *pa* फ *pha* ब *ba* भ *bha* म *ma*

य *ya* र *ra* ल *la* व *va*

श *śa* ष *ṣa* स *sa* ह *ha*

Anusvara (balsio nazalizacija) žymima *m*, visarga (duslus iškvėpimas) -*h*.

P a s t a b a: Prancūziškuose ir rusiškuose leidiniuose priebalsė *ṣ* dažniausiai transliteruojama raide *ç*. Senesniuose leidiniuose *ṣ* dažnai rašoma kaip *sh*.

1.2. Autentiškos (pateiktos tarptautine perraša) sanskrito vardų formos rišliame tekste teikiamos:

1.2.1. nekeičiant kamiengalio, kai jis sutampa su lietuviška galūne -*a*, pvz.: *Indra*, -*os*, *Aśvagha* *śa*, -*os*;

1.2.2. keičiant kamiengalį lietuviška galūne, pvz.: *Pānini* - *Pāninis*, -*io*, *Ēbhū* - *Ēbhus*, -*aus*;

1.2.3. pridodant lietuvišką galūnę, pvz.: *Viśvakarman* - *Viśvakarmanas*, -*o*; *Tvasfar* - *Tvasfaras*, -*o*;

1.2.4. moteriškosios giminės vardams su -*i*, -*ī*, -*u*, -*ū* galūnės nededamos ir jie nelinksniuojami, pvz.: *Aditi*, *Sāvitṛ*, *Lakamī*, *Dhenu*, *Bhū*.

2. Adaptuotų formų rašymas.

2.1. Grožiniuose kūriniuose, populiariuose ir vaikams bei jaunimui skirtuose leidiniuose atsižvelgiant į skaitytojų amžių ir išsilavinimą vardai ir terminai adaptuojami pagal tarimą (žr. lentelę). Greta adaptuotųjų gali būti vartojamos ir autentiškos vardų formos.

Sanskrito tarptautinės rašybos lotyniško pagrindo rašmenimis lietuviškasis atitikmuo

Tarptautinės sanskrito perrašos rašmenys	Kai kurių garsų specialus pavadinimai	Tarptautinės perrašos rašmenų lietuviškasis atitikmuo	Pavyzdžiai	
			Autentiškos skr. vardų ir terminų formos	Adaptuotos skr. vardų ir terminų formos
a ā	anusvara visarga	} a	apsaras Rādhā	apsarasa Radha
i		i	Šiva	Šiva
ī		y	Bhagavadgitā	Bhagavadgyta*
u		u	Purāna	Purana
ū		ū	Sutra	Sutra
r		ri	līgveda	Rigveda
e		e	Veda	Veda
ai		ai	advaita	advaita
o		o	Soma	Soma
au		au	Srautā	srautā
m		m	ahimsā	ahimsa**
h		h	Duhjima	Duhšyma
k		k	Kunti	Kunti
kh.		kh	Khārvā	Kharva
g		g	Gangā	Gangā
gh		gh	Aśvaghoja	Aśvaghoša
n		n	Śankara	Śankara
c		č	Candragupta	Candragupta
ch		čh	Chandogya	Čhandogja
j		dž	Jagaddhatar	Džagadhataras
jh		džh	Jhājūketana	Džhašaketana
rī		n	jHana	džnana
ṭ		t	Kauṣṭhīya	Kauṣṭhīja
ṭh		th	ṭhakara	thakara
d		d	pandava	pandavas
dh		dh	mūdhā	mūdhā
n		n	Pandū	Pandus
t		t	Aditi	Aditē
th		th	aśvattha	aśvattha
d		d	Duryodhana	Durjodhana
dh		dh	Budha***	Budha
n		n	tantra	tantra
p		P	P[tha	Pritha
ph		ph	Phena	Phena
b		b	brahmana	brahmanas
bh		bh	Bhima	Bhyma
m		m	Mahabharata	Mahabharata
y		j	yoga	joga
r		r	rajan	radža
l		l	loka	loka
v		v	Vijnu	Vtifnus
ś(ç) ṣ(sh)	pučiamasis pučiamasis	} š	Śakuntala Kjjna	Śakuntala Krišna
s		s	Sūrya	Sūrja
h		h	Hastinapura****	Hastinapura

Pastabos: *išimtis - tradicinis deivės vardas ar pagarbus kreipinys *Šri* (skr. *Śrī*); **išimtis - tradicinis terminas *sanskritas* (skr. *samskrta*); ***skr. *Budha* 'planeta Merkurijus, Merkurijaus dievas' - liet. *Budha* ir skr. *Buddha* 'nušvitęs, pabudęs; budizmo pagrindėjas' - liet. *Budha* (tradicinė vardo forma *Buda*; taip pat tradiciškai be *h* rašomi iš šio vardo kilę terminai *budizmas*,

budistas); ****adaptuotuose sanskrito kilmės vietovardžiuose su dėmehiu *pur* 'miestas' išlaikomas trumpasis *u*, pvz.: *Džaipuras, Udaipuras* *Qott Singapūras*).

2.2. Sanskrito varduose pasitaikančios geminatos perrašomos vienu priebalsiu, pvz.: skr. *Taittirya* • liet. *Taitiryja*, skr. *Buddha* - liet. *Budha (Buda)*, skr. *asvattha* - liet. *ašvatha*.

2.3. Vyriškosios ir bevardės giminės *a* kamieno tikriniai vardai ir terminai linksniuojami kaip lietuvių kalbos o linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Indra, Indros...* (skr. *Indra*), *Mahabharata, Mahabharatos...* (skr. *MahSbharatd*); *dharma, dharmos...* (skr. *dharma*), *džnana, džnanos...* (skr. *jnana*). Išimtys: tradiciniai terminai *sanskritas, -o* (skr. *samskrta*), *prakritas, -o* (skr. *prdkṛia*).

2.4. Vyriškosios giminės *a* kamieno grupinių pavadinimų (giminių vardų, socialinių grupių, profesijų pavadinimų ir pan.) kamiengalis keičiamas lietuviška galūne *-as*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *a* linksniuotės vyriškosios giminės daiktavardžiai, pvz.: *panditas, pandito...* (skr. *pandita* 'išsilavinęs žmogus, mokytojas'); *kauravas, kauravo...* (skr. *kaurava* 'priklausęs kauravų klanui'), *kšatrijas, kšatrijo...* (skr. *ksatriya* 'karių luomo atstovas'). Pastaba: Terminų formos - *švaitai* ir *šaivai* (skr. *šaiva*), *višnuitai* ir *vaišnavai* (skr. *vaisnava*) - laikytinos gretybėmis.

2.5. Moteriškosios giminės *a* kamieno vardų ir terminų kamiengalis perrašomas kaip lietuviška galūnė *-a*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos o linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Šakuntala, Šakuntalos...* (skr. *Šakuntala*), *Gangą, Gangos...* (skr. *Gangą*); *ahimsa, ahimsos...* (skr. *ahirnsS*).

2.6. Vyriškosios ir bevardės giminės *i* kamieno vardų ir terminų kamiengalis keičiamas lietuviška galūne *-is*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *ia* linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Agnis, Agnio...* (skr. *Agni*), *Paninis, Paninio...* (skr. *Panini*), *Brihaspatis, Brihaspačio...* (skr. *Bfhaspati*); *munis, munio...* (skr. *muni*).

2.7. Moteriškosios giminės *i* ir *i* kamieno vardų ir terminų kamiengalis keičiamas lietuviška galūne *-ė*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *ė* linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Aditė, Aditės...* (skr. *Aditi*), *šaktė, šaktės...* (skr. *šalai*); *Lakšmė, Lakšmės...* (skr. *Laksmi*), *Parvatė, Parvatės...* (skr. *Parvafi*).

2.8. Moteriškosios giminės *u, ū* kamienų ir šakniniai vardai bei terminai su *-T* arba *-ū* nelinksniuojami, pvz.: *Dhenu* (skr. *Dhenu*), *Dhy* (skr. *Dhi*), *Bhū* (skr. *Bhu*).

2.9. Vyriškosios giminės *u* kamieno vardų kamiengalis keičiamas lietuviška galūne *-us*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *u* linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Višnus, Višnaus...* (skr. *Visttu*), *Manus, Manaus...* (skr. *Manu*). Terminai tradiciškai nelinksniuojami, pvz.: *guru* (skr. *guru*), *sadhu* (skr. *sadhu*).

2.10. *arą* ir *an* kamienų vardams ir terminams pridedama galūnė *-as*, jie linksniuojami kaip lietuvių kalbos *a* linksniuotės daiktavardžiai, pvz.: *Tvaštaras, Tvaštaro...* (skr. *TVotfanfr*); *atmanqs, atmano...* (skr. *aiman*). Kimtys: tradiciniai terminai *radžq -os...* (skr. *rajan*), *karma, -os...* (skr. *kaiman*).

2.11. Kitiems priebalsinio kamieno vardams ir terminams pridedamos galūnės: vyriškosios arba bevardės giminės vardams ir terminams *-as*, moteriškosios giminės *-a*; jie linksniuojami kaip atitinkami lietuviški daiktavardžiai, pvz.: *manasas, manaso...* (skr. *manas*, neutr.); *upanišada, upanišados...* (skr. *upanisad*, fem.), *apsarasa, -os* (skr. *apsaras* 'dangiškoji nimfa', fem.). Išimtys: tradicinis terminas *jogas, -o* (skr. *yogin* - 'asmuo praktikuojantis jogą') ir ryto aušros vardas *Ušasė, -ės* (skr. *Ūsas*).

2.12. Iš kelių žodžių sudaryti pavadinimai (pavyzdžiui, literatūros kūrinių) dažniausiai perrašomi vienu žodžiu, pvz.: *Rigveda, Bhagavadgyta*. Kartais dėl sanskrito fonetinių savybių (sandbi) pavadinimas perrašomas dviem žodžiais: abu pavadinimo dėmenys rašomi didžiosiomis raidėmis, linksniuojamas tik paskutinis dėmuo, pvz.: *Čhandogja Upanišada, Čhandogja Upanišados*.